

УДК 7.05:687.01

Колосніченко Марина Вікторівна,
доктор технічних наук, професор, декан
факультету дизайну, професор кафедри
ергономіки і проектування одягу Київського
національного університету технологій та дизайну
ORCID 0000-0003-0020-3214

Чупріна Наталія Владиславівна,
кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри
художнього моделювання костюма Київського
національного університету технологій та дизайну
ORCID 0000-0001-7017-6456

РЕТРОСПЕКТИВНІСТЬ ЯК ПРОЕКТНА ПРАКТИКА ФОРМУВАННЯ АКТУАЛЬНИХ ОБРАЗІВ У СИСТЕМІ МОДИ ХХІ СТОЛІТТЯ

Мета роботи. Основна мета даного дослідження – охарактеризувати ретроспективність як чинник антиглобалізації та індивідуалізації в моді ХХІ ст. Також в роботі визначаються спосіб впровадження тенденцій ретроспективності як проектною практики в системі моди кінця ХХ – початку ХХІ століть. **Методологія** дослідження полягає у систематизації та узагальненні теоретичної та фактологічної інформації щодо художньо-проектних методів розробки актуальних модних образів. За основу методологічних принципів характеристики засобів ретроспективності використано літературно-аналітичний та порівняльно-асоціативний методи. **Наукова новизна.** В роботі обґрунтовано, що розширення сфер впливу і вдосконалення шляхів адаптації ретроспективних елементів в сучасній системі моди сьогодні стає вагомим чинником формування актуальних проектних образів, особливо в контексті кризи споживання. Відповідно, звернення до мотивів культурної спадщини багатьма апологетами споживацького суспільства авторами статті характеризується як пошук індивідуальності та самовираження, сприяючи розвитку ретро- та вінтажних тенденцій в системі моди. **Висновки.** За результатами проведеного дослідження можна зробити висновок, що дизайнери усвідомлено подають створені ними костюми чи образи як компіляцію окремих елементів, використаних на основі цитування або стилізації. При широкій різноманітності в напрямках проектною діяльності та характерному творчому почерку сучасних Будинків моди, дизайнерських брендів та торгових марок, в роботі наголошується, що епоха використання ретро-елементів та ретро-стилів залишається провідною тенденцією функціонування сучасної системи моди і навряд сприяє формуванню нового неординарного стильового рішення, яке увійде до історії костюма та моди.

Ключові слова: система моди, модний образ, ретроспективність, проектна практика, дизайнерський бренд, модний стандарт

Колосніченко Марина Вікторівна, доктор технических наук, профессор, декан факультета дизайна, профессор кафедры эргономики и проектирования одежды Киевского национального университета технологий и дизайна; Чуприна Наталья Владиславовна, кандидат технических наук, доцент, доцент кафедры художественного моделирования костюма Киевского национального университета технологий и дизайна

Ретроспективність як проектна практика формування актуальних образів в системі моди ХХІ століття

Цель работы. Основная цель данного исследования - охарактеризовать ретроспективность как фактор антиглобализации и индивидуализации в моде ХХІ в. Также в работе определяется способ внедрения тенденций ретроспективности как проектной практики в системе моды конца ХХ - начала ХХІ века. **Методология** исследования заключается в систематизации и обобщении теоретической и фактологической информации относительно художественно-проектных методов разработки актуальных модных образов. В качестве основы методологических принципов характеристики средств ретроспективности используются литературно-аналитический и сравнительно-ассоциативный методы. **Научная новизна.** В работе обосновано, что расширение сфер влияния и совершенствования путей адаптации ретроспективных элементов в современной системе моды сегодня становится весомым фактором формирования актуальных проектных образов, особенно в контексте кризиса потребления. Соответственно, обращение к мотивам культурного наследия многими апологетами потребительского общества авторами статьи характеризуется как поиск индивидуальности и самовыражения, содействующий развитию ретро- и винтажных тенденций в системе моды. **Выводы.** По результатам проведенного исследования можно сделать вывод, что дизайнеры осознанно подают созданные ими костюмы или образы как компіляцію отдельных элементов, используемых на основе цитирования или стилизации. При широком разнообразии в направлениях проектною деятельности и характерном творческом почерке современных Домов моды, дизайнерских брендов и торговых марок, в работе отмечается, что эпоха использования ретро-элементов и ретро-стилей остается ведущей тенденцией функционирования современной системы моды и вряд ли способствует формированию нового неординарного стильового решения, которое войдет в историю костюма и моды.

Ключевые слова: система моды, модный образ, ретроспективність, проектна практика, дизайнерський бренд, модний стандарт.

Kolosnichenko Maryna, Doctor of Engineering, professor in design, Dean of the Faculty of Design, professor of Department of Ergonomics And Fashion Designing of Kyiv National University of Technologies and Design; Chuprina Natalia, Ph.D, associate professor, associate professor Department of Artistic designing of costume of Kyiv National University of Technologies and Design

Retrospectivity as the project practice of actual appearances forming in the fashion system of XXI age

Purpose of the Article. Primary purpose of this research is to describe the retrospectivity as the factor of antiglobalization and individualization in the fashion at the XXI age. Also the method of introduction of trends of retrospectivity as a project practice in the fashion system of the end XX - beginning of XXI ages is determined in the article. **The methodology** consists in systematization and generalization of theoretical and factual information on the artistically-projective methods of development of actual fashion appearances. The basis of methodological principles of description of retrospectivity facilities are literary-analytical and comparatively-associative methods. **Scientific Novelty.** It is grounded in the article, that expansion of spheres of influence and improvement of ways of retrospective elements adaptation in the modern fashion system today becomes the ponderable factor of forming of actual projects appearances, especially in the context of crisis of consumption. Accordingly, address to the reasons of cultural legacy by many apologists of consumer society is characterized as a search of individuality and self-expression, assisting to development of retro- and

vintage trends in the fashion system. **Conclusions.** As a result of the conducted research it is possible to conclude, that designers realized give the suits or appearances created as compiling of the separate elements used on the basis of quoting or stylization. It is marked in the article, that a wide variety in directions of project activity and typical creative handwriting of modern Houses of fashion and trades marks, make the epoch of using of retro-elements and retro-styles the leading trend of the modern fashion system functioning and is not an instrument in forming of new eccentric stylish decision which will go down in history suit and fashion.

Key words: fashion system, fashionable appearance, retrospectivity, project practice, designer's brand, fashion standard

Актуальність теми дослідження. Загальновідомим є факт, що поява кожної нової тенденції, або проектних практик в дизайні костюма, зменшує естетичні властивості попередніх трендів у сприйнятті споживача. Кожен період життя моди має свою тривалість і специфіку, а оцінка модного костюма в рамках цього періоду трансформується в суспільній свідомості, набуваючи з часом нових рис та значення. У зв'язку з цим, нерідко виникають ситуації, коли модний костюм, пройшовши період забуття, знову стає популярним у споживачів, набуваючи статусу «ретро-елемента».

Запозичення ретро-мотивів або ретро-елементів для формування актуальних модних тенденцій або проектних образів для певного сезону як прийом дизайн-проекування модного костюма і стилістичний прийом моди, зародилося в кінці ХХ століття. Поняття «ретро-стиль» безпосередньо пов'язане із закономірностями розвитку модних тенденцій та інновацій в системі моди. Природно, що основні прояви ретро-стилів орієнтовані на асоціативне перетворення або пряме цитування тих зразків чи елементів, що існували раніше. Таким чином, необхідно відзначити, що мода, на будь-якому етапі своєї еволюції, суміщає в своїх тенденціях ідеї ретроспективні, традиційні і новаторські, прогресивні. При цьому, прогресивність виявляється в застосуванні інноваційних технологій, матеріалів чи маркетингових механізмів; ретроспективна складова стосується культурно-естетичних властивостей проектних образів: стилізації художніх форм і напрямів, використання і змішення певних елементів або характеристик історичних стилів та субкультурних віянь, історико-культурних алюзій чи аплікацій зокрема.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання використання тенденцій ретроспективності в дизайні одягу вивчалися багатьма дослідниками в контексті історії моди та костюма: Є. О. Косаревою, О. О. Васильєвим, Е. Тілл, М. Б. Романовською, Ф. Бодо, Р. В. Захаржевською, Дж. Нанн, Ш. Зеллінг; з позицій застосування в теорії та практиці дизайн-діяльності та художнього проектування костюма: Т. В. Козловою, Т. О. Бердник, Г. І. Петрушковою, М. В. Колосніченко, Т. В. Ніколаєвою, К. Л. Пашкевич, З. О. Тканко, Г. С. Горіною, Ф. М. Пармоном [6, 10, 11]; з точки зору обґрунтування модних процесів у сучасному суспільстві: О.Б. Гофманом, Н. Уайт, Н. Ю. Масленцевою, А. Лінч, М.Д. Штраусом, Ю. Кавамура, Р. Бартом, І. В. Поповою, С.В. Латинною Є. Е. Абросе, П. Бурдье, Ж. Бодріаром, Ж. Ліповецькі та інш. [1, 2, 4, 5, 7, 8, 9]

У контексті психологічного несприйняття глобалізації в розвитку сучасного суспільства, слід зазначити що адаптація тенденцій ретроспективної, зокрема, при формуванні актуальних модних образів в системі моди може бути сприйнята як активний прояв самоідентифікації та індивідуалізації, на протидію існуванню стереотипності сприйняття моди і модної поведінки як домінуючого, якщо не єдиного прояву реальності. Таким чином, багато соціологів і культурологів трактують прояви ретроспективності та звернення до «старовини», в чому б це не виявлялося, як відсутність прагнення споживачьких верств суспільства до розвитку культурних зразків і стандартів, що обґрунтовано тотальною кризою споживання [4, 48 – 58].

Подібне трактування популярності ретро- та вінтажних проявів культури і модної поведінки дозволяє зробити такий висновок суб'єктам системи моди, що функціонують у сфері розробки і виробництва модних зразків: чим глибша суспільна криза, тим більш активним і позитивним є сприйняття масовим споживачем ретроспективних тенденцій в моді [3, 106 – 108].

Відповідно, основна мета даного дослідження – охарактеризувати ретроспективність як чинник антиглобалізації та індивідуалізації в моді ХХІ ст. Також в роботі визначається спосіб впровадження тенденцій ретроспективності як проектної практики в системі моди кінця ХХ – початку ХХІ століть.

Виклад основного матеріалу. Асоціативно-творча переробка мотивів та елементів, що лежать в основі застосування ретроспективності при впровадженні певних проектних практик або формуванні актуальних модних образів, поклала початок формуванню і розповсюдженню в сучасній моді певних ретро-стилів, що відображають потребу широких верств споживачів у переоцінці існуючих соціокультурних цінностей та художньо-естетичних ідеалів, а також у прояві культурній пам'яті і духовній єдності поколінь в часі і просторі, безперервності і спадкоємності творчих задумів [7, 184 – 192]

Перша хвиля ретро-моди охопила Великобританію перед другою світовою війною, коли популярними стали жіночі наряди в стилі «вікторіанської епохи» - широко використовувалися капелюшки, рукавички, сумочки, як оригінального походження, так і якісні розробки європейських модисток та Будинків моди. Цей період в історії моди носить назву «неовікторіанській».

В сучасному розумінні цього явища ідея вивести використання мотивів та стильових рішень модного костюма попередніх періодів в статус актуального модного тренда з'явилася у молодих прогресивних дизайнерів в 60-х роках ХХ століття [5, 58 – 64]. Через доволі сильні обмеження типового споживачького гардероба тих років, виникло прагнення до різноманітності образних рішень в одязі за рахунок модних досягнень минулих років. Так, наприклад, рух 1940-х р.р. «Make & Mend» з суто практичної необхідності перетворилося на дизайнерську знахідку і модний творчий тренд [1, 56 – 62].

Завдяки технічному та економічному розвитку, а на їх тлі й модній революції 1960-х років, одяг в гардеробі середньостатистичного споживача став різноманітнішим, оскільки тепер в ньому могли уживатися різностильові речі різних епох. Так, в 60-х роках популярними були компоненти стилю ар-нуво, в 70-х - ар-деко, а в 90-х роках ХХ століття - рвані на колінах джинси, що асоціативно стилізують моду хіппі 1970-х [9, 47 – 51; 12, 109 – 114]. Таким чином, кінець 1960-х років ознаменував ухвалення модою ретро-мотивів, заснованих на національних традиціях. Так, наприклад, ідеалізоване сприйняття жителями мегаполісів сільської ретро-мрії про натуральність і простоту сприяло успіху дизайнера Лори Ешлі (*Laura Ashley*), уродженки сільських районів Уельсу. Її довгі, прості за силуетом сукні, виконані з ніжного ситцю в квіточку, сарафани та блузи з воланами, доповнені грубим мереживом, стали популярною альтернативою джинсам в 1970-і роки і дотепер мають переконливий успіх у модниць Європи та Америки.

До слова, у бренду *Laura Ashley* були однодумці й у самій Франції (у 1964 році Ів Сен Лоран представив широкій публіці бавовняні спідниці та хустки з набивним малюнком в так званому «прованському стилі») і в Америці (у 1977 р. дизайнер Оскар де ла Рента продемонстрував бавовняні плаття з воланами, а також спідниці і шалі, виконані в одному кольорі).

Як відомо з історії моди, в 1967 - 1968 рр. довжина жіночого костюма стрімко опустилося до рівня підлоги, після досить тривалого періоду панування міні-спідниці. Спочатку достатньо епатажно стали виглядати пальта з довжиною «максі» поверх міні-спідниць, а потім подовжилися і спідниці (приблизно на два сезони), після чого встановилася універсальна довжина «міді», як ретро-асоціація з довжиною спідниць 1930-х - 1950-х років. Спроби дизайнерських брендів відродити популярність довжини «міні» увінчалися успіхом тільки в наступному десятилітті - в 1982-му - 1983-му рр., з появою спідниці «ра-ра» (*rah-rah*) - короткої спіднички з воланами й оборками, які поєднували в собі ретро-мотиви 1960-х (довжина - *mini*), і 1950-х - велика кількість воланів та оборок, багатошаровість і використання легких матеріалів типу фатіна віддалено асоціювалися з епохою «New Look».

Мода, хоч і стала пропонувати споживачу вибір з безлічі варіантів, але основні види одягу, особливо чоловічого, варіювалися навколо одних і тих же асортиментних позицій. Збільшенню варіативності значною мірою сприяла тенденція комбінаторного формування колекцій з окремих предметів костюма, яка одержала назву «*mix & match*» (принцип стилістично грамотного поєднання в комплекті предметів одягу різних брендів, як люксових, так і демократичних, а також елементів «*vintage*», «*second hand*» та «*handmade*»). Цей прийом, що є, по суті, проявом еkleктики в костюмі, виражає пріоритетність індивідуального підходу до формування модного образу над диктатом швидкоплинних модних тенденцій. Названа тенденція дозволяла створювати багатошарові проектні образи, за розповсюдження яких в 1960-х роки виступала дизайнер Бонні Кашен (*Bonnie Cashin*).

В період невизначеності, хаосу і насильства, безперспективності та відчаю, як характеризують 1970-і роки багато соціологів і психологів, європейська мода втратила єдиний вектор розвитку, а її керівна та направляюча функція була на межі розпаду. На противагу цьому, мода знаходилася в активному пошуку різних джерел творчого натхнення, що приводило до виникнення часто епатажних ретро-образів, естетично привабливих і художньо виразних, але відірваних від потреб повсякденного використання або актуальних очікувань споживачів.

Як говорилося вище, 1970-ті роки відрізнялися у процесі становлення системи моди паралельним функціонуванням декількох субкультур і молодіжних рухів, що відтворювали в своїх формальних проявах мотиви і традиції, колись популярні в моді: зокрема, хіппі орієнтувалися на етнічні мотиви, які в поєднанні з так званим «джинсовим стилем», що також одержав друге життя в 70-і роки ХХ ст., сприяли популярності фольклорності в костюмі, яка, в свою чергу, відсилає до мотивів сільського життя 1920-х - 1930-х років. Підтвердженням тому є надмірне використання потертих джинсів з вишитими блузами, а також вишивка квітково-пасторальних мотивів та елементів на джинсових куртках і спідницях. А кінець 1970-х ознаменувався поверненням популярності жіночого костюма 1940-х - 1950-х рр. Тоді ж ЗМІ, які висвітлювали питання моди, вперше широко назвали ці прояви повтору «ретро-стилем».

Цей стиль привернув увагу молодого покоління споживачів, але не надовго - вже на початку 1980-х років у молоді з'явилося захоплення спортивним стилем, який був комфортний споживачам різних вікових груп, а в своїй художньо-образній основі орієнтувався на попередню хвилю захоплення спортом та активним способом життя (період 1930-х рр.). Проте, і це, часом надмірне, захоплення функціональністю і практичністю модного одягу не набуло статусу «глобальної модної тенденції», оскільки образно-художнє рішення моделей було досить обмеженим (схемні силуети, матеріали з певними специфічними властивостями, вузька функціональність фурнітури тощо). Пересичення функціоналізмом та утилітарністю в одязі сприяло зсуву споживачьких переваг у бік широкого використання елементів історичного костюма, образів літератури та кінематографа, а також призвело до чергової хвилі запозичення етнічних і фольклорних мотивів.

З часом європейська мода все активніше продовжує використовувати ретро-образи для завоювання уваги широких верств споживачів. Так, в 1980-і роки повторився успіх використання в модному одязі, наприклад, таких проявів мистецтва середини ХХ століття як «оп-арт» та «поп-арт» (дизайнерські бренди *Mark Jacobs*, *Louis Vuitton*, *Michael Kors* та інші). Кінематограф запропонував європейській моді, хай і нетривалу, але все-таки популярність гофрованих манжет і воланів за мотивами образів Тома Джонса

(1970-і), а також яскраву виразність неспростованих ікон стилю Боні і Клайда, що регулярно будять увагу сучасної моди до сексуального і волелюбного образу 1930-х років.

Таким чином, слід констатувати, що дизайнерські бренди і торгові марки постійно реанімують колись модні стилі та тенденції для створення актуальних проектних образів на початку XXI століття [13, 14]. Слідом за спадщиною 1960-х років і субкультури хіппі, поновилася мода на етнічні стилі й образи, асоціативно пов'язані з національними традиціями Ірану, Індії, Японії, Марокко, а також з ретро-ідеями 1920-х, 1930-х, 1940-х років.

Отже, схильність до ретро у всіх його проявах є широко затребуваним трендом. При цьому часто йдеться не тільки про стилізацію або цитування певних компонентів цієї моди – популярності набуває пряме використання дійсно старовинних предметів одягу і аксесуарів. У моду міцно і упевнено входить вінтаж як трансформація ретро-мотивів та розвиток ретро-стилів в сучасній системі моди.

Наукова новизна. В роботі обґрунтовано, що розширення сфер впливу і вдосконалення шляхів адаптації ретроспективних елементів в сучасній системі моди сьогодні стає вагомим чинником формування актуальних проектних образів, особливо в контексті кризи споживання. З іншого боку, в роботі охарактеризовано, що розгляд масового захоплення ретро- та вінтажними тенденціями був би не доцільним і однобоким без розуміння і вивчення соціальної мотивації і психологічного контексту їх масового споживання. Одним з основних психологічних побоювань при цьому визначено страх втрати самоідентифікації при сучасних тенденціях глобалізації і віртуалізації суспільства. Відповідно, звернення до мотивів культурної спадщини багатьма апологетами споживацького суспільства сприймається як пошук індивідуальності та самовираження, сприяючи розвитку ретро- та вінтажних тенденцій в системі моди.

Висновки. За результатами проведеного дослідження можна зробити висновок, що дизайнери усвідомлено подають створені ними костюми чи образи як компіляцію окремих елементів, використаних на основі цитування або стилізації. Загальний художній задум проектного образу при цьому наділяється певною еkleктичною цілісністю, об'єднуючою архаїчні та модернізовані компоненти. У зв'язку з цим, дизайнери і модельєри, враховуючи швидкоплинність модних тенденцій та стрімку змінюваність стильових рішень модних образів, знаходяться в постійному пошуку свіжих, емоційно виразних форм та елементів минулих епох. Іншими словами, адаптація творчих задумів і модних стандартів минулих періодів моди, в першу чергу європейської моди 1920-х - 1980-х рр., а також етнічних мотивів, запозичених з національних традицій різних народів і регіонів (на тлі застосування певних новацій і досягнень сучасної культури і технічного прогресу), є однією з основоположних тенденцій формування актуальних проектних образів в системі моди початку XXI століття. При широкій різноманітності в напрямках проектної діяльності та характерному творчому почерку сучасних Будинків моди, дизайнерських брендів та торгових марок, в роботі наголошується, що епоха використання ретро-елементів та ретро-стилів залишається провідною тенденцією функціонування сучасної системи моди і навряд сприяє формуванню нового неординарного стильового рішення, яке увійде до історії костюма та моди.

Образно-проектні риси костюма 1920 – 1980 років, які є основою для формування ретро- та вінтажних мотивів в моді початку XXI століття



1920-ті роки

Це епоха гангстерів, джазу, сухого закону і кабаре. Золота молодь розважалася і творила моду. Ідеал краси - жінка підліток - з коротким волоссям, в короткій прямокутній сукні, курить цигарку на довгому мундштуку. Дівчата любили дуже яскравий макіяж. Часто підкреслювали і очі і губи. Вдень жінки носили сукні, спідниці та пальто довжиною до середини литки. Були дуже популярні шапочки-казанки, які насувалися якомога нижче на очі – лоб в ту епоху не акцентували й намагалися приховати. Відмітною ознакою стилю того часу також є різні обідки і стрічки з пір'ям.



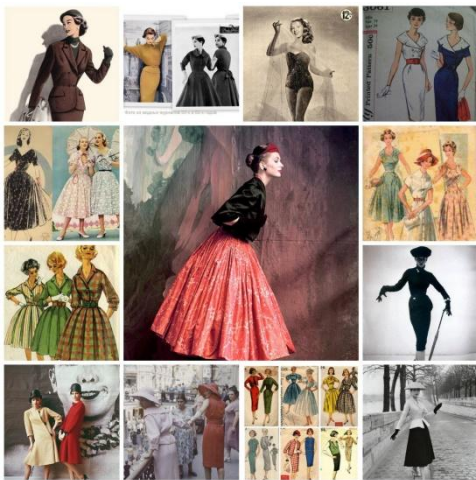
1930-ті роки

У моду повертається жіночність. Намагалися підкреслити груди і талію. Гардероб був акуратний і невибагливий вдень та гламурний ввечері. Жінки в повсякденному житті носили довгі сукні з простих тканин. Все ще можна побачити відголосок 20-х років у вигляді пір'я і перлів, але образ ставав більш жіночним. У цей час був винайдений крій під кутом 45 градусів, частіше стали використовувати сатин, шифон, креп, шовк. Популярними стають драпірування на одязі.



1940-ві роки

Характеризуються військовим десятиріччям. Жіноча мода багато в чому нагадувала чоловічу через необхідність працювати нарівні. Стиль мілітарі став найактуальнішим. Строгі силуети, піджаки, спідниці, сукні з гудзиками. З аксесуарів - капелюшки, хустки і рукавички. Спідниці стали коротшими, ніж в 30-х роках, жакети були широкоплечими і строгими - вони нагадували чоловічу військову форму. Починаючи з 40-х років, лінія талії стає на своє місце. У другій половині 40-х після війни бачимо широкий покрій спідниць, більш легкі і повітряні фактури тканини. Це вже більш жіночний, а не військовий костюм.



1950-ті роки

Епоха стилю нью-лук. Післявоєнна пишність. Жіночність в найвищому прояві. У моді два основних силуети: Х-силует - пишна спідниця і облягаючий верх; У-силует - широкі плечі і дуже вузька спідниця-міді. У цей час стиль пін-ап став найбільш популярний. Плакати використовували як зразки за вибором суконь і білизни. Тоді ж сформувалася мода на досить-таки відверті для тих років купальники. З аксесуарів дами воліли рукавички, невеликі шапочки, брошки, перли. Часто підкреслювали тонку талію поясом. Образ порядної домогосподарки, яка все встигає був жіночим ідеалом.



1970-ті роки

Характеризуються демократизацією в історії моди. Одяг став більш практичним і зручним. Модні критики і кутюр'є називали цей період «десятиліттям поганого смаку». У моду входять розкльошені брюки, сукні-сорочки, комбінезони та блузи з малюнками. Як і в 60-ті, була популярна геометрія і яскраві відтінки. Особливі модники підбирали весь костюм в одному кольорі. Продовжували бути на піку яскраві колготки та гольфи. Широкі штани в комплекті з блузою з бантом часто можна було зустріти тоді. Стали модними чоботи-панчохи. Верхній одяг був суворим і лаконічним, хоча і досить насичених кольорів.



1980-ті роки

Цей період – десятиліття крайнощів в кольорах і формах. Характерною рисою жіночого костюму 80-х років був акцент на плечі, за допомогою підплічників. У моду входять різні передачі з аеробіки - це також вплинуло на моду. Спортивний стиль комбінували з діловими піджаками, зі шпильками. Модними стали лосини, дуті куртки, брюки-банани. Модниці використовували багато яскравих і масивних аксесуарів. Для ділових жінок зразком стилю став серіал «Династія». Стало популярним змішувати стилі – діловий з білизняним, рокерський зі спортивним.

Література

1. Lipovetsky, G. The Empire of Fashion; translated by C.P.Princeton. NJ: Princeton University Press, 1994. 174 p.
2. Pashkevich K.L., Kolosnichenko M.V., Ostapenko N.V. Research of some physical and mechanical characteristics of suiting fabrics for designing the clothes. *Vlakna a Textile*. 2016. № 1. P. 3 – 8.
3. Гейл К., Каур. Я. Мода и текстиль: рождение новых тенденций; пер. с англ. Т.О. Ежов; науч.ред. Т.В. Кулахметова. Минск: Гревцов Паблшер, 2009. 240 с.
4. Гофман А.Б. Новая теория моды и модного поведения. 3-е изд. СПб: Питер, 2004. 208 с.:ил.
5. Кавамура Ю. Теория и практика создания моды; пер. с англ. А.Н. Поплавская; науч.ред. А.В. Лебсак-Клейманс. Минск: Гревцов Паблшер, 2009. 192 с.
6. Колосніченко М.В., Зубкова Л.І., Пашкевич К.Л., Остапенко Н.В., Васильєва І.В., Колосніченко О.В. Ергономіка і дизайн. Проектування сучасних видів одягу: Навчальний посібник. К.: ПП «НВЦ «Профі», 2014. 386 с.
7. Линч А., Штраус М.Д. Изменения в моде: причины и следствия; пер. с англ. А.М. Гольдина; науч.ред. А.В. Лебсак-Клейманс. Минск: Гревцов Паблшер, 2009. 280 с.
8. Малинська А.М., Пашкевич К.Л., Смирнова М.Р., Колосніченко О.В. Розробка колекцій одягу: Навчальний посібник. Київ: ПП НВЦ «Профі», 2014. – 140 с.
9. Масленцева Н. Ю. Мода как предмет социокультурного анализа. Прага: Издательство «Vedecko vydavatel'ske centrum Sociosfera-CZ s. r. o.», 2014. №2. 172 с.
10. Николаева Т.В. Тектоника формоутворення костюма: Навчальний посібник. - 3-тє вид., доп. К. : Арістей, 2011. 340 с.
11. Пашкевич К.Л. Теоретичні основи дизайну одягу на засадах тектонічного підходу: автореф. дис. ... д-ра техн. наук: спец. 05.01.03 «Технічна естетика» Київ, 2017. 45 с.
12. Уайт Н., Гриффитс Йе. Fashion-бизнес: теория, практика, феномен; пер. с англ. А.Н. Поплавская. Минск: Гревцов Паблшер, 2008. 272 с.
13. Чуприна Н.В. Принципы формирования и реализации модных тенденций в индустрии моды. *Известия ВУЗов. Технология текстильной промышленности*. 2018. № 1 (373). С. 123 – 127
14. Чуприна Н.В., Охріменко Є.А. Розвиток тенденцій ретроспективності індустрії моди кінця XX – початку XXI століть. *Вісник КНУТД*. 2015. № 3. С. 282 - 290

References

1. Lipovetsky, G. (1994). The Empire of Fashion. NJ: Princeton University Press [in English].
2. Pashkevich, K.L., Kolosnichenko, M.V. & Ostapenko, N.V. (2016). Research of some physical and mechanical characteristics of suiting fabrics for designing the clothes. *Vlakna a textil - Fibers and textiles*, 1, 3 – 8 [in English].
3. Gale, K. & Kaur, J. (2009). Fashion and Textiles: an Overview. Minsk: Grevcov Publisher [in Russian].
4. Gofman, A.B. (2004). The New Theory of Fashion and Fashion Mutuality. SPb: Piter [in Russian].
5. Kawamura Yu. (2009). *Teoriya i praktika sozdaniya mody* [Theory and practice of fashion creation]. Minsk [in Russian].
6. Kolosnichenko, M.V., Zubkova, L.I., Pashkevych, K.L., N.V. Ostapenko, Vasyl'yeva, I.V. (2014). *Erhonomika i dyzayn. Proektuvannya suchasnykh vydiv odyahu: Navchalnyy posibnyk* [Ergonomics and design. Designing modern types of clothing]. Kyiv: PP NVTs Profi [in Ukrainian].
7. Lynch A. & Mitchell D. Strauss (2009). *Izmeneniya v mode: prichiny i sledstviya* [Changing Fashion: a Critical Introduction to Trend Analysis and Meaning]. Minsk: Grevcov Publisher [in Russian].
8. Malyn'ska, A.M., Pashkevych, K.L., Smyrnova, M.R. & Kolosnichenko, O.V. (2014). *Rozrobka kolektsiy odyahu* [Clothing collection development]. Kyiv: PP NVTs Profi [in Ukrainian].
9. Maslentseva N. Yu. (2014). Fashion as a subject of socio-cultural analysis. Praga: Izdatel'stvo «Vedecko vydavatel'ske centrum Sociosfera-CZ s. r. o.». [in Czech]
10. Nikolayeva, T. (2011). *Tektonika formoutvorenniya kostyuma* [Tectonics of shaping suit]. Kyiv [in Ukrainian].
11. Pashkevych, K.L. (2017). *Teoretychni osnovy dyzaynu odyahu na zasadah tektonichnoho pidkhodu* [Theoretical foundations of clothes design on the basis of a tectonic approach]. Extended abstract of Doctor's thesis. Kyiv [in Ukrainian].
12. White, N. & Griffiths, I. (2008). The Fashion business: theory, practice, image. Minsk: Grevcov Publisher [in Russian].
13. Chuprina N.V. (2018). Printsipy formirovaniya i realizatsii modnyih tendentsiy v industrii modyi [Principles of Forming and Realization of Fashion Trends in Fashion Industry]. *Izvestiya VUZov. Tehnologiya tekstilnoy promyshlennosti - News of higher Institutes. Technology of textile industry*, 1 (373), 123 – 127 [in Russian].
14. Chuprina N.V. & Okhrimenko E.A. (2015). Development Of The Retrospective Tendencies In Fashion Industry of the End XX - Beggining of XXI Ages. *Visnyk KNUVD - Bulletin of KNUVD*, 3, 282 - 290 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 18.01.2019 р.